

Rod: gramatický a biologický

gr. rod	ANIM	flexe	derivace
MASC	✓	-ovi/- <i>(ov)é</i> Apl ≠ Npl; Gsg = Asg (! <i>táty/u</i>)	<i>muž-ův</i> ; přechylování: <i>slon</i> → <i>slon-ic(-e)</i> , <i>žák</i> → <i>žák-yn(-ě)</i>
FEM	✓	✗	<i>žen-in</i> ; přechylování: <i>žáb(-a)</i> → <i>žab-ák</i>
NEU	✓	typ <i>kuře</i> (kmen <i>-(e/a)t</i>)	<i>kuř-ec(-í)</i>

gr. rod	ANIM	flexe	derivace
MASC	✗	} Apl = Npl	??
FEM	✗		??
NEU	✗		??

Deminutiva a rod (němčina vs. čeština)

rod	základ	rod	demin.	rod	základ	rod	demin.	
MASC	Baum		Bäum-chen	MASC	strom	MASC	strom-ek	
FEM	Hand		NEU	Händ-chen	FEM	ruka	FEM	ruč-k(-a)
NEU	Bier		NEU	Bier-chen	NEU	pivo	NEU	piv-k(-o)

rod je determinován demin. sufixem

</-chen/,DEMIN+NEU>

rod je determinován základem

demin. sufix je bez rodu: </-k/,DEMIN>

defaultní flexivní třídy:

MASC: ten-~~Ø~~ stromek-~~Ø~~ spadl-~~Ø~~

FEM: t-a ručk-a se zlomil-a

NEU: t-o pivk-o se vypil-o

Neúplná paradigmata

	SG	PL	SG	PL
NOM	nůž-∅	nož-e	×	nůžk-y
ACC	nůž-∅	nož-e	×	nůžk-y
GEN	nož-e	nož-ů	×	nůžek-∅
DAT	nož-i	nož-ům	×	nůžk-ám
LOC	nož-i	nož-ích	×	nůžk-ách
INS	nož-em	nož-i	×	nůžk-ami

jen plurálové paradigma

= PLURALIA TANTUM

	SG	PL	SG	PL
prut-∅	prut-y	proutí-∅	×	
prut-∅	prut-y	proutí-∅	×	
prut-u	prut-ů	proutí-∅	×	
prut-u	prut-ům	proutí-∅	×	
prut-u	prut-ech	proutí-∅	×	
prut-em	prut-y	proutí-m	×	

jen singulárové paradigma

= SINGULARIA TANTUM

Pluralia tantum

	SG	PL	SG	PL
čeština	x	dveře	x	nůžky
ruština	dver'	dver'i	x	nožnicy
angličtina	door	doors	x	scissors
němčina	Tür	Türen	Schere	Scheren

- absence sg. form není prediktabilní → třídy pl. tantum se liší napříč jazyky

- pl. tantum se ale chovají gramaticky podobně:

*dvě dveře/nůžky = *dvě nožnicy = ??two scissors

Neúplná paradigmata: MODÁLNÍ SLOVESA

čeština

vědět vědění
pomocť pomožení

mocť *mocení
muset *museňí
smět *smění

angličťina

know knowing
help helping

can *canning
must *musting
may *maying

Systematické vs. náhodné mezery: fonologie

	čeština	angličtina	
#rp	Rpety	✘	shoda (č. = angl.)
#rb	✘	✘	→ chybí slova začínající na #rb a #lm
#rm	rmen	✘	
#lp	lpět	✘	rozdíl (č. ≠ angl.)
#lb	lbi (leb)	✘	angl. = systematická mezera (jazyk typu #TR)
#lm	✘	✘	č. = náhodná mezera (jazyk typu #RT/#TR)

Systematické vs. náhodné mezery: flexe

čeština

mocet *mocení

muset *musení

smět *smění

angličtina

can *canning

must *musting

may *maying

= systematická mezera v paradigmatech modálních sloves

vlastnit vlastnění

mít ✕

own owning

have having

= náhodná mezera v paradigmatu slovesa *mít*

Imperativ

plavat	plav(ej)	ubývat	✘	(ubývej)
mluvit	mluv	zet	✘	(zej)
tancovat	tancuj	pršet	✘	(prš)
otevřít	otevři	růst	✘	(rost')
koupit	kup	blednout	✘	(bledni)
číst	čti	vidět	✘	(vid'/viz)

imperativní flexe je ovlivněna sémantickými vlastnostmi → systematické mezery

Náhodné mezery: derivace

čeština

zkoušet zkoušení zkouška

stavět stavění stavba

hanět hanění hana

míjet míjení ✘

španělština

pettinare pettinatura 'účes'

profanare profanazione 'znesvěcení'

allontanare allontanamento 'odstranění'

indovinare ✘ 'hádat'

podobné syntaktické (tranzitivní slovesa) a morfologické vlastnosti (jedna flexivní/konjugační třída) → náhodné mezery

Systematické mezery: derivace

čeština		angličtina	
učit	učitel	teach	teacher
bít	bijec	fight	fighter
vrhat	vrhač	throw	thrower
pozorovat	pozorovatel	observe	observer
vidět	x	see	x
ohlupovat	ohlupovač		
hloupnout	x		

činitelská jména/nomina agentis se derivují jen od sloves, která mají v sémantické struktuře Agens (= aktivní vykonavatel děje)

Blokování

derivační morfologie může být blokována
nepravidelnými/idiosynkratickými formami

klást kladeč

krást *kradeč zloděj

lev lvíce

pes *psice *psíče fena – štěně